

EMBERKERESKEDELEM ÉS BŰNÜLDÖZÉS A DÉL-DUNÁNTÚLON

Az emberkereskedelem felderítésének nyomozó szervei

A dél-dunántúli régióban – Baranya, Somogy és Tolna megyékben – a nemzetközi érintettségű bűnözői csoportok, bűnszervezetek bűnös tevékenységének, valamint személyi összetételének feltérképezésével, az általuk elkövetni szándékolt súlyos bűncselekmények megelőzésével, a már elkövetett bűncselekmények felderítésével a Nemzeti Nyomozó Iroda Szervezett Bűnözés Elleni Főosztály alá besorolt Dél-Dunántúli Régió foglalkozik. Feladat és hatáskörük 2007. február 15-e óta a Nemzeti Nyomozó Iroda (NNI) hatáskörébe tartozó valamennyi bűncselekmény megelőzése, felderítése, és a nyomozás lefolytatása egészen a vádemelési javaslatig.

Az NNI feladat- és hatásköreit a rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről szóló 15/1994. (VII. 14.) BM rendelet tartalmazza. A rendelet értelmében az NNI hatáskörébe tartozik többek között a nemzetközi együttműködésben tevékenykedő szervezett bűnözői csoportok, illetőleg tagjaik által elkövetett bűncselekmények. E körben értelmezhető az emberkereskedelem büntetvényének és vétségének felderítése és nyomozása is, amennyiben annak nemzetközi vonatkozása van. Ha az emberkereskedelemmel foglalkozó bűnözői csoport vagy szervezet tevékenysége nem ölt nemzetközi formát, úgy az általuk elkövetett bűncselekmény felderítését és nyomozását a megyei (budapesti) rendőrfőkapitányságok felderítő és nyomozó szervei végzik.

2004. július 1-jén a Nemzeti Nyomozó Iroda létrejöttével alakult meg a Szervezett Bűnözés Elleni Főosztály alárendeltségében működő Emberkereskedelem Elleni Osztály, amelynek kizárólagos hatáskörébe tartozik a nemzetközi vonatkozású emberkereskedelem, valamint a kerítés és az emberi test tiltott felhasználása megnevezésű bűncselekmények felderítése és nyomozása. Ennek megfelelően e bűncselekmények elkövetőivel szemben elsősorban ez a szervezeti egység lép fel országos illetékességgel. Az NNI vidéki nyomozó szervei részfeladatok végrehajtásával (leplezett megtekintés és meghallgatás, puhatolás, megfigyelésben való részvétel, helyi ügyészséggel történő kapcsolattartás, stb.) segítik az osztály munkáját. Azonban a vidéki NNI egységek előtt sincs elzárva annak lehetősége, hogy a területükön emberkereskedelemmel foglalkozó bűnszervezettel szemben titkos információgyűjtést kezdeményezzenek, illetve büntetőeljárást folytassanak. Nyilvánvalóan erre kivételes esetben kerül sor a gyakorlatban, hiszen a célszerűség azt diktálja, hogy a kifejezetten erre a vonalra

létrehozott felderítő és nyomozó szerv speciális szakértelemmel és gyakorlattal rendelkező beosztottjai végezzék ezeket a felderítéseket és nyomozásokat.

Az emberkereskedelem

A büntető jogszabályok módosításáról rendelkező 1998. évi LXXXVII. törvény 43. §-a alapján egészült ki a Büntető Törvénykönyv⁷⁸ az emberkereskedelem törvényi tényállásával. Korábban a magyar büntetőjogi kódex ezt a bűncselekményt nem ismerte; az ebben büntetendővé tett elkövetési magatartások egy része más törvényi tényállásokban nyert megfogalmazást, illetve nagy részük nem volt büntetendő. A szóban forgó cselekmény Büntető Kódexben való rögzítése óta több alkalommal került módosításra. A legsúlyosabb elkövetési módja életfogytig tartó szabadságvesztés büntetésével is fenyegetett, valamint a bűncselekmény előkészületét is büntetni rendeli a törvényalkotó, amely kétévi szabadságvesztést vonhat maga után.

A miniszteri indoklás szerint a méltósághoz fűződő jog alapján megengedhetetlen, hogy az ember a maga személyében kereskedés tárgyává váljon. A tényállás az elkövetési magatartások körében a pénzért történő adásvételt, a bármilyen más ellenszolgáltatásért történő átadást, átvételt, a más személyért való elcserélést, és embernek mindezek végett történő megszerzését tartalmazza. A tényállás fenyegeti az adásvételt, illetőleg a csere mindkét pólusán lévő elkövetőt. A törvény abból indul ki, hogy az emberi lény ez esetben tárgyként szerepel, és ebből következően fogalmilag kizárt, hogy a „forgalomban” részt vegyen.

A laikusok többsége az emberkereskedelem bűncselekményét hajlamos összekeverni az embercsempészet bűncselekményével. A két bűncselekmény elemeinek bemutatásával és elhatárolásával nem foglalkozom, egyrészt mivel a tanulmányt olvasók a büntetőjogban jártasak, másrészt azt megtette helyettem ebben a tanulmánykötetben más kollégám.⁷⁹

Az emberkereskedelem és a prostitúció

Sokan az emberkereskedelmet a prostitúcióval hozzák összefüggésbe, pedig ide tartozik az úgynevezett bérkoldulás vagy házi rabszolgaság is. Kétséget kizáróan megállapítható azonban, hogy elsősorban a sikerágazatnak számító és rendkívül jól jövedelmező prostitúció jelenti a legtöbb gondot. Prostitúció, kéjelgés mindig volt és mindig lesz. Az emberkereskedelem törvényi tényállásának megalkotását megelőzően legfőképpen az üzletszerű kéjelgés elősegítése, a kitarthatóság és a kerítés bűncselekmények felderítése és nyomozása adott feladatot

⁷⁸ A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 175/B § 1999. március 1-jével lépett hatályba

⁷⁹ Vö. Kiripovszky Csaba: Az emberkereskedelem és a szervezett bűnözés kapcsolata a prostitúció tükrében. E kötet 76. o.

elsősorban a megyei (budapesti) rendőr-főkapitányságok, valamint a rendőrkapitányságok felderítő és nyomozó szervei részére.

Baranya, Somogy és Tolna megyékben 1995 és 2002 között nagy feladatot rótt az említett felderítő és nyomozó szervekre a prostitúcióhoz tartozó, arra rátelepedett és a prostituáltakat maximálisan kihasználó bűnelkövetők bordélyház fenntartásával, működtetésével kapcsolatos tevékenységének bizonyítása, az üzletszerű kéjelgést folytató személy által kitartott elkövető, valamint a kerítők büntetőjogi felelősségre vonásának lehetővé tétele.

Az említett időszakban a KFOR és az SFOR békefenntartó katonái tartózkodtak a Somogy megyei (Kaposvár mellett lévő) Taszár légitámaszponton. Ezek a katonák Szerbia területén láttak el feladatokat. Pihentetésük, felkészítésük Taszáron történt. Magas jövedelemmel rendelkeztek, hosszú hónapokig tartózkodtak a hazájuktól és családjuktól távol, így adta magát az üzlet, amely alapján ezeknek a katonáknak a szexuális igényeinek kielégítésére bordélyházakat létesítettek. Mint eső után földből a gomba ahogy nő, úgy jöttek létre Kaposváron, Dombóváron, Pécsen, Harkányban, a Balaton parti településeken és ezek környezetében bordélyházak. A prostitúciós tevékenység megkezdéséhez pénzre, megfelelő, frekvenciált helyen lévő épületre, valamint a szolgáltatásokat végző hölgyekre volt szükség. Elsősorban korábban más bűncselekmények elkövetéséből anyagi haszonra szert tett, a rendőrség előtt már ismert bűnelkövetők kezdtek az épületek felhajtásába, bérlésébe vagy megvásárlásába /átalakításába, és a lányok gyakran erőszakos toborzásába. Mivel nem állt megfelelő számú magyar lány rendelkezésre, ezért Ukrajnából és Romániából csábítottak (importáltak) hölgyeket ebbe a régióba, akiket tárgyként kezeltek, és szinte rabszolgasorban, éhbéren tartottak. Gyakran előfordult, hogy rossz anyagi körülmények között élő családok (olykor nagyszülők) adták el, tulajdonképpen értékesítették gyermeküket, unokájukat bordélyházak részére, akiket nemegyszer bevetési egységek igénybevételeivel sikerült csak kiszabadítani őrzőik fogságából.

A taszári bázis felszámolását követően a bordélyházak 90%-a megszűnt vagy átalakult. Van olyan épület, amelyben jelenleg gyógyszertár üzemel. Akadtak olyanok is, amelyek lebontásra kerültek a jó üzleti lehetőség megszűnését követő időben. Ma már autókereskedés található a helyükön, és a „régis hangulat” mára csak a vendégek emlékeiben él. A szexipar jelentősen átalakult. A bordélyházak megszűnésével fölöslegessé vált az ott szolgáltatásaikat kínáló hölgyek többsége. Több éves tapasztalattal rendelkező, ezen a területen kézzel fogható értékkel bíró lányok maradtak munka nélkül. Akiket nem sikerült belföldi bordélyokban értékesíteni, azoknak külföldön kerestek és találtak „munkalehetőséget”. Megkezdődött a hazánkban fölöslegessé vált prostituáltak exportálása Nyugat-Európa országaiba, elsősorban Olaszországba, Németországba és Svájcba.

A fenti export mellett a Balaton parti bordélyok többsége legfőképpen az úgynevezett főszezonban⁸⁰ továbbra is funkcionál. Ezek vonatkozásában az a

⁸⁰ Június 15. és augusztus 15. között

jellemző, miszerint mások jól menő üzleti vállalkozásaiból hasznot húzó bűnözői csoportok bünszervezetek védelem gyanánt részesedést kérnek a profitból. Tulajdonképpen zsarolást követnek el. Péccsett jelenleg három-négy bordély üzemel (az 1995. és 2002. közötti közel húszas számhoz képest), míg Kaposváron egy ismert a rendőrség előtt.

A bordélyok többségébe szinte csak a törzsvendégeket engedik be. A bejárati ajtót folyamatosan zárva tartják, és csak csengetésre bocsátják be az általuk már ismert vendégeket. Általában azokban az épületekben, ahol a lányok magukat kínálják, már nem folyik ún. szobáztatás, hanem az alkalmi szolgáltatást igénybe vevő vendégek igényeit panziókban, esetleg szállodai szobákban elégítik ki.

Ma jellemzően a prostituáltak bérelt vagy saját tulajdonú lakásokban üzik az ipart általában ketten-hárman, és vagy újsághirdetésben burkolt formában (elsősorban társkeresés ürügyén) vagy internetes portálon nyíltan kínálják szolgáltatásaikat. Nem ritkák a felsőfokú tanulmányaikat folytató kéjhölgyek ajánlatai, akik ezzel egészítik ki csekély ösztöndíjukat. Természetesen az ő vonatkozásukban is megjelentek olyan személyek vagy csoportok, akik védelem ürügyén rendszeresen pénzt követelnek a bevételből.

Végezetül nem szabad figyelmen kívül hagyni az elsősorban a főközlekedési utak mellett testüket kínáló prostituáltakat, akik szinte egész évben üzletelnek függetlenül a szélsőséges időjárási viszonyoktól. Ezeknek a hölgyeknek szinte kivétel nélkül futtatóik vannak, akik a közelben tartózkodnak és tulajdonképpen a bevétel jelentős részéért cserébe a lányok védelmét látják el. Ezekkel a hölgyekkel szemben a leggyakoribbak a rendőri intézkedések, de tapasztalataim alapján azt állíthatom, hogy egy-egy intézkedést követően tíz-húsz perc múlva a prostituáltak újra a helyükön állnak szolgálatra készen.

Az emberkereskedelem elleni hatósági fellépés

A bünszervezetek nemzetközivé válásával a bűnüldözés irányának is meg kellett változnia. Már nem volt elegendő nemhogy rendőrkapitánysági szinten, de főkapitánysági szinten sem felvenni a „harcot” az ilyen bünszervezetekkel szemben. Külföldi rendőri társszervekkel kellett napi szinten kommunikálni, ami idegen nyelv megfelelő szintű ismeretét követelte meg, valamint rendszeresen szükséges volt kapcsolatot tartani az Interpol, valamint az Europol munkatársaival. A Nemzeti Nyomozó Iroda megalakításával igény merült fel tehát egy olyan felderítéssel is foglalkozó nyomozó szerv létrehozására, ahol idegen nyelven megfelelő szinten tárgyalni tudó, emberkereskedelemmel kapcsolatos tevékenységgel szembeni fellépésre megfelelően képzett rendőr tisztek teljesítenek szolgálatot. Ez hívta életre a mai Emberkereskedelem Elleni Osztályt, amely a munkája során gyakran veszi igénybe az Interpol és az Europol különböző szervezeti egységeinek-, valamint a Magyarországra delegált rendőri összekötők segítségét.

Mivel a prostitúciós tevékenységgel foglalkozó bűnszervezetek a több mint tíz év alatt hatalmas vagyonokra tettek szert, melyek egy részét legális gazdasági társaságokba fektették, így az emberkereskedelem elleni fellépés egyik fontos jövőt érintő feladata nem csak a bűnszervezetek egyes tagjainak vagy vezetőinek elfogása, cselekményük bizonyítása és büntetőjogi felelősségre vonásuk, hanem az illegális tevékenységük során összegyűjtött hatalmas vagyonuk felderítése és elkobzása. Ez a fajta felderítés merőben más szemléletet kíván meg a felderítésben részt vevő kollégáktól és nyilván gazdasági ismeretek meglétét is feltételezi. A bűnszervezet bizonyításában az elkobzandó vagyon tekintetében megfordul a bizonyítási teher azaz a terheltnek kell bizonyítania, hogy az nem bűncselekményből származik.⁸¹ Ehhez természetesen megfelelő partnert kell találni az ügyészség vonatkozásában is. Problémaként merül fel, hogy az Emberkereskedelem Elleni Osztály ügyeiben a Be. rendelkezései szerint elsősorban az elkövető lakóhelye szerint illetékes ügyészség jár el. Nagy előre lépést jelentene, ha lennének speciálisan az emberkereskedelemmel és az ahhoz kapcsolódó bűncselekményekkel foglalkozó ügyészek, valamint szükség lenne a prostituáltak tevékenységének gyakorlatban alkalmazható megfelelő jogi szabályozására, amely az őket kizsákmányoló bűnözők ilyen irányú lehetőségeinek beszűkülését eredményezné.

Az emberkereskedelem törvényi tényállásának hatályba lépésekor az Országos Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Főigazgatóság Szervezett Bűnözés Elleni Igazgatóság Felderítő Főosztály Területi Osztály I. számú Alosztálya működött Pécsen, ami a mostani immár osztály jogállású szervezeti egység jogelődje. Az alosztály Baranya, Tolna, Somogy és Zala megyék vonatkozásában végzett operatív felderítő tevékenységet, tehát egy megyével többen, mint ahol az osztály jelenleg tevékenykedik, a Dél-Dunántúlon. Ekkor az alosztály hatáskörébe valamennyi, a Szervezett Bűnözés Elleni Igazgatóság hatáskörébe tartozó bűncselekmény megelőzése és felderítése tartozott, azonban nemhogy nyílt nyomozásokat nem végezhattünk, de nyílt nyomozati cselekményben sem vehettünk részt.

A Nemzeti Nyomozó Iroda 2004. július 1-jei létrejöttével a Felderítő Főosztály megnevezése Szervezett Bűnözés Elleni Főosztállyá változott és megszűnt a Területi Osztály. Korábban a Területi Osztály alá besorolt alosztályok (Pécs, Győr, Szeged, Debrecen és Miskolc) a Szervezett Bűnözés Elleni Főosztály alatt lévő Kábítószer Bűnözés Elleni Osztály alegységei lettek. A meglévő vidéki alosztályok mellett Székesfehérváron is létrejött egy újabb egység, így az NNI vidéki egységeinek a száma hatra nőtt. Ekkor csak és kizárólag a kábítószerrel visszaélés bűncselekmény felderítésével kapcsolatos feladatokat láttuk el. Ebben az időben számos olyan bűnözői csoport (ma már bűnszervezetként említhetnénk őket) került látókörünkbe, amelyek évekkorábban üzletszerű kéjelgés elősegítése, valamint kerítés és kitartottság (később emberkereskedelem) bűncselekmények

⁸¹ Herke Csongor – Hautzinger Zoltán: A magyar büntető eljárásjog alapvonásai. Edu-Lex Bt. Pécs, 2007. 11. o.

elkövetéséből tettek szert hatalmas vagyorra. Ekkor már kábítószerrel összefüggésben keletkeztek tevékenységükkel kapcsolatban információink. Tehát egyértelmű volt az a tendencia, amely arra engedett következtetni, hogy a prostitúciós tevékenység jelentősnek tekinthető bevételi forrását jelentő taszári katonai bázis felszámolásával a prostituáltakat „foglalkoztató” bűnözői csoportok az illegálisan megszerzett vagyonukat más nagy jövedelemmel kecsegtető illegális üzletekbe fektették, többek között a kábítószerbe.⁸²

2007. február 15-vel a hat vidéki alosztály kikerült a Kábítószer Bűnözés Elleni Osztály alól, és az átszervezés óta osztály jogállásuként közvetlenül a Szervezett Bűnözés Elleni Főosztály alárendeltségében látják el feladataikat, immár a Nemzeti Nyomozó Iroda hatáskörébe tartozó valamennyi bűncselekmény vonatkozásában. Nagy változás volt, mely szerint immár nemcsak felderítő tevékenységet folytat az egység, hanem büntetőeljárásokat és azzal párguzamosan titkos adatszerzést is végez egészen a vádemelési javaslatig. Létszám bővítésre is sor került, mivel a korábbi APEH Bűnügyi Igazgatóság Baranya – Somogy – Tolna Megyei Nyomozó Hivatalának beosztott köztisztviselői jelentős része az osztályhoz került. Ők széles nyomozati és vizsgálati tapasztalatokkal rendelkeznek, így lehetővé vált az addigi felderítő tevékenység kiegészítése nyílt nyomozati munkával. A nyomozószerv jelentős hangsúlyt fektet továbbá a bűnszervezetek vagyonának felderítésére és elvonására a folyamatban lévő eljárásokkal párhuzamosan, amelyet úgyszintén a volt „adórendőrség” beosztottjainak pénzügyi, gazdasági hozzáértése alapoz meg.

A közeljövőt illetően, várhatóan 2008. január 1-jével az NNI-n belül létrehozásra kerül egy Területi Főosztály, amely alá az NNI vidéki osztályai integrálódnak majd a meglévő feladat- és hatáskörökkel együtt.

⁸² Az is szembetűnő volt, hogy a prostituáltak külföldre közvetítésével jó külföldi (főként svájci, holland, német, olasz) kapcsolatokra szert tévő csoportok kábítószerrel kapcsolatos tevékenységet is végeztek párhuzamosan a kéjhölgyek szállításával.